

Valtuutetun valtuustoaloite

Aloitteen tekijä (valtuutetun nimi / valtuustoryhmä)

Elisa Hallapuro

Aloitteen päivämäärä

2.6.2025

Aloitteen aihe

Laajan maksuttoman ehkäisyn yläikärajan nostaminen 25 ikävuoteen

Aloitteen teksti

Sosiaali- ja terveysministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Väestöliitto ja vuoden alussa päivitetty Käypä hoito -suositus ovat kehottaneet tarjoamaan maksutonta ehkäisyä kaikille alle 25-vuotiaille. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue on tällä hetkellä yksi niistä neljästä hyvinvointialueesta, jotka tarjoavat laajan maksuttoman ehkäisyn vain alle 20-vuotiaille. Pohjois-Pohjanmaalla nuorten, alle 28-vuotiaiden osuus väestöstä on noin 36% ja alueen nuorista aikuisista suurin osa on opiskelijoita. Alueelliset erot ehkäisy- ja seksuaaliterveyspalveluiden tarjonnassa asettavat nuoret keskenään eriarvoiseen asemaan. Palveluiden saatavuus ei saa olla asuinalueesta tai varallisuudesta riippuvaista.

Matalan kynnyksen ehkäisy- ja seksuaaliterveyspalvelut tukevat nuorten hyvinvointia vähentämällä raskaudenkeskeytysten ja sukupuolitautilien määrää, samalla lisäten valmiuksia henkilökohtaisesta seksuaaliterveydestä huolehtimiseen ja turvaverkostoa nuorten kehityksen tueksi. Neuvolakäynnit ovat keskeisessä roolissa nuorten ongelmien ennaltaehkäisemisen ja seurannan kannalta, sekä luonteva paikka kertoa esimerkiksi koetusta lähisuhde- ja/tai seksuaaliväkivallasta. Ehkäisyvalmisteilla lääkitään varsinaisen ehkäisytarkoituksen lisäksi muun muassa kivuliaita kuukautisia ja endometrioosin oireita.

Kattava tutkimusnäyttö ja siitä seuranneet käytännön kokeilut ovat osoittaneet, kuinka maksuton ehkäisy tuo merkittäviä säästöjä yhteiskunnalle etenkin pitkällä aikavälillä. Nuorten hyvinvoinnin tukeminen on myös alueellinen vetovoimatekijä. Yksittäisen abortin todelliset kustannukset voivat olla yli tuhat euroa, jonka lisäksi sen kuormittavuus yksilöä kohtaan vaatii usein lisäkäyntejä terveydenhuoltoon. Ehkäisyn hinta yhtä henkilöä kohden kustantaa keskimääräisesti 150 euroa useamman vuoden ajanjaksolta. Raskaudenkeskeytykseen päädytään lähes aina sosiaalisin perustein. Elinkustannukset, nuorten pahoinvointi ja toimeentulon haasteet ovat kasvaneet lähivuosina, jotka ovat osaltaan heikentäneet edellytyksiä itsenäistymiseen ja mahdollisen perheenisäyksen elättämiseen. Maksuttoman ehkäisyn tarve ja sen laajentamisesta saatavat säästöt koskettavat siten myös yhä enemmän yli 20-vuotiaita.

Esitän asiantuntijoiden suositusten mukaisesti laajan maksuttoman ehkäisyn mahdollistamista kaikille Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen alle 25-vuotiaille.

Aloitetta tukevat Vihreiden, (Vasemmistoliiton ja SDP:n?) aluevaltuustoryhmät.

Oulussa 2.6.2025

Elisa Hallapuro

Vastine valtuustoaloitteeseen

Lausunto/vastine aloitteeseen

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella maksuton ehkäisy on tällä hetkellä tarjolla alle 20-vuotiaille. Tämä linjaus perustuu aluevaltuuston päätökseen osana vuoden 2023 talousarviota. Vaikka valtakunnalliset toimijat kuten Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, Sosiaali- ja terveysministeriö, Väestöliitto ja Käypä hoito -suositus suosittelevat maksuttoman ehkäisyn tarjoamista kaikille alle 25-vuotiaille, alueellinen päätös perustuu sekä taloudellisiin että palvelurakenteellisiin näkökulmiin.

Vuoden 2024 talousarvion mukaan maksuttoman ehkäisyn kustannukset alle 20-vuotiaille ovat noin 67 000 € vuodessa. Ikärajan nostaminen 25 vuoteen kasvattaisi kustannuksia arviolta 180 000 € vuodessa.

Yhden raskaudenkeskeytyksen hinta on noin 1 000 €. Vuonna 2024 tehtiin 156 keskeytystä 20–24-vuotiaille, mikä vastaa noin 156 000 € vuosikustannusta.

Tutkimusta siitä minkä verran maksuttomalla ehkäisyllä on vaikutusta raskaudenkeskeytyksiin, ei tällä hetkellä ole. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella raskaudenkeskeytyksiä tehtiin vuonna 2024 13-17 vuotiaille tytöille 38% vähemmän kuin koko maassa ja 15-49-vuotiaille saman verran kuin koko maassa. Alle 25-vuotiaille tehdään Pohteen alueella raskaudenkeskeytyksiä 6,5% vähemmän kuin 15-49-vuotiaille.

Vaikka maksuton ehkäisy voi tuoda säästöjä pitkällä aikavälillä, nykyisessä taloustilanteessa on perusteltua edetä maltillisesti ja arvioida vaikutuksia vuosittain.

Maksuton ehkäisy on alkanut vuoden 2023 alusta neuvoloiden ja kouluterveydenhuollon kautta. Tarjolla on sekä hormonaalisia että ei-hormonaalisia valmisteita, ja palveluun sisältyy myös seksuaalineuvonta. Kokemukset ovat olleet myönteisiä.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen nykyinen linjaus maksuttoman ehkäisyn tarjoamisesta alle 20-vuotiaille on perusteltu taloudellisesti ja palvelurakenteellisesti. Vaikka valtakunnalliset suositukset tukevat ikärajan nostoa, alueellinen päätöksenteko huomioi resurssit ja paikalliset olosuhteet. Ikärajan nostoa voidaan tarkastella uudelleen tulevana vuosina, kun vaikutuksia ja kustannuksia on arvioitu tarkemmin.

Päiväys

28.10.2025

Lausunnon antaja/virka-asema

Leena Mämmi-Laukka/toimialuejohtaja

Liitteet

Tallenna

Tyhjennä